

ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ АКТУАЛІЗАЦІЇ ПОТРЕБИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Євген КУРІННИЙ

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
ДВНЗ «Запорізький національний університет»
м. Запоріжжя, Україна*

Тривале перебування нашої держави в умовах дії воєнного стану не могло не позначитися на процесах адаптації українського законодавства до відповідної нормативно-правової бази ЄС, а також на можливостях здійснення подальших кроків щодо європеїзації адміністративного права України.

Під поняттям «європеїзації адміністративного права України» автор відповідної докторської дисертації Радишевська О.Р. пропонує розуміти систематичний процес впливу (його правових наслідків) положень європейського адміністративного права, що створюються міжнародними та інтеграційними утвореннями і їхніми державами-членами (ЄС, РЄ, ОБСЄ, ЄСПЛ, Судом ЄС, Венеціанською комісією РЄ, Програмою SIGMA) на розвиток адміністративного права України як галузі права і законодавства, юридичної науки та навчальної дисципліни, шляхом упровадження європейських ідей і поглядів, правових уявлень, теорій і концепцій, ціннісних орієнтацій, стандартів і принципів, взірцевих моделей у правотворчу, правозастосовну, правозахисну, правотлумачну діяльність суб'єктів публічної адміністрації й адміністративних судів з урахуванням особливостей вітчизняної правової системи, юридичної практики, правової ідеології, культури та правосвідомості¹.

Після відомих подій 2014 року в Україні вживались послідовні заходи щодо вдосконалення та розширення законодавчого забезпечення антикорупційної діяльності, зокрема протягом 2014 – 2015 років створена система відповідних владних суб'єктів – НАБУ, НАЗК, САП (Спеціалізована антикорупційна прокуратура), ВАКС (Вищий антикорупційний суд). Тоді ж у 2014 році був прийнятий Закон України «Про прокуратуру», а у 2019 – реформування цієї правоохоронної

¹ Радишевська О.Р. Європеїзація адміністративного права України: питання теорії та практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 37с.

структури продовжилося. У 2016 році здійснена чергова судова реформа. З 15 грудня 2017 року набрала чинності нова редакція КАСУ. Також у 2015 році був підготовлений більш досконалий та адаптований до суспільних потреб Закон України «Про державну службу». Вже на передодні або під час великої війни були схвалені такі законодавчі акти як «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року, «Про медіа» від 13 грудня 2022 року та «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 02 травня 2023 року.

Безперечно це не повний перелік нормативно-правових актів, прийняття яких можна вважати пріоритетними на шляху української євроінтеграції. Крім того, враховуючи те, що переважна більшість положень наведених вище законів складають адміністративно-правові норми, відповідна правотворчість сприймається не інакше як втілення у життя існуючих завдань європеїзації адміністративного права України.

Втім, як неодноразово доводила правозастосовча практика, якість законів може бути знівельована відсутністю бажання їх належного виконання (коли особисті, приватні інтереси превалюють над суспільними) або невмінням застосування їх норм внаслідок низької фахової підготовки конкретних представників владно-управлінського апарату. Саме наявність значної кількості випадків використання своїх владних повноважень в особистих (меркантильних) цілях можна вважати тією головною відмінністю, яка існує між представниками вітчизняної та західної (ЄС-вської) бюрократії.

Нажаль ця негативна особливість навіть в умовах війни продемонструвала свої значні можливості до зростання, шляхом численних зловживань (хабарництва, казнокрадства та ін.), що негативно позначається як на авторитеті української держави та на її євроінтеграційних прагненнях.

На відміну від неодноразових безрезультатних спроб України отримати «зелене світло» для початку процесу безпосереднього приєднання до НАТО, наміри нашої держави щодо вступу до ЄС, навіть в умовах великої війни, мають відчутні позитивні результати.

Зокрема ключовими подіями цього процесу за останні 3 роки можна вважати: 28 лютого 2022 – Україна подає заявку на членство в ЄС; 23 червня 2022 – ЄС надає Україні статус кандидата на вступ разом із 7-ма рекомендаціями (їх виконання є передумовою для рішення ЄС про відкриття переговорів з Україною про членство); липень 2022 – жовтень 2023 – Україна виконує 7 рекомендацій ЄС (йдеться про реформу КСУ, судову реформу, посилення боротьби з корупцією та відмиванням коштів, виконання антиолігархічних заходів, узгодження регулювання медіа та реклами з правом ЄС, посилення захисту та реалізації прав нацменшин); 8 листопада 2023 – Єврокомісія уперше

публікує Звіт про прогрес України в межах Пакета розширення ЄС 2023 року, де визнано високий прогрес України у виконанні 7-ми рекомендацій, що стало підґрунтям для рекомендації ЄК лідерам країн ЄС відкрити переговори з Україною, а також визначено ще 4 додаткових кроки в межах цих 7-ми рекомендацій, виконання яких є передумовою для ухвалення стороною ЄС переговорної рамки щодо України, крім того сформовано майже 100 рекомендацій для України по кожному переговорному розділу; листопад 2023 – березень 2024 – Україна виконує ще 4 додаткові кроки в межах 7-ми рекомендацій ЄС (йдеться про ухвалення законів про поетапне збільшення штату НАБУ, розширення повноважень НАЗК, про лобювання, а також про захист прав нацменшин); 14 грудня 2023 – ЄС ухвалює історичне рішення про відкриття переговорів про вступ з Україною; 9 лютого 2024 – Уряд України затверджує план виконання рекомендацій Єврокомісії щодо кожного переговорного розділу².

Очікувані успіхи нашої країни під час теперішнього поступу до ЄС, потребують подальшої адаптації вітчизняної нормативно-правової бази до достатньо об'ємного і детально регламентованого законодавства ЄС, у якому як і в українському, норми, що пов'язані з реалізацією виконавчо-розпорядчих функцій становлять не менше двох третин від загального законодавчого масиву.

Однак, при цьому не слід сприймати ЄС та його законодавство за своєрідний ідеальний маркер. Необхідно враховувати його провали та нормативно-правову недосконалість щодо колись пріоритетної політики мультикультуралізму, забезпечення власної безпеки (насамперед інформаційної та енергетичної), функціонування політичної системи та у сфері забезпечення оборонної політики.

Неспроможність вчасно та дієво реагувати на негативні тенденції щодо зміни світопорядку та фактична перемога низьких цін на енергоносії над загальнолюдськими високими цінностями, уявна сліпота на зухвалі порушення рф засадничих принципів міжнародного права відносно Грузії у 2008 та України у 2014 роках, призвели до зародків, розширення та досягнення критичних позначок політичної кризи в ЄС у 2024-2025 роках. Своєрідними тригерами для її остаточного усвідомлення широким загалом можна вважати перемоги на парламентських виборах 2024 року у Франції ультраправих та ультралівих політичних сил, у поточному році – друге місце неофашистської партії «Альтернатива для Німеччини» на виборах до

² Переговори про вступ України до ЄС: повний гід у 12 питаннях. EU/UA/ 26 червня 2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/peregovory-pro-vstup-ukrayiny-do-yes-povnyj-gid-u-12-pytannyah-i-10-mifah-2/> (дата звернення 17.03.2025)

Бундестагу, високі шанси на виграш проросійських кандидатів на посаду президента у Румунії та Польщі.

Також, не слід забувати про деструктивну роль керманіча угорського уряду, котрий блокує майже усі рішення ЄС щодо допомоги Україні та про «неоднозначну визначеність» адміністрації нового президента США щодо перспектив НАТО.

За таких обставин, рано чи пізно може виникнути необхідність трансформації теперішнього ЄС у повноцінний політичний союз європейських країн з усіма соціально значущими чинниками, у тому числі з потужною оборонною складовою.

Такий крок не тільки буде сприяти суттєвому збільшенню політичної ваги оновленого ЄС, а появи цілком реальних претензій з його боку на статус ще одного світового геополітичного центру (полюсу), що має позитивно позначитись на подальшому процесі формування новітньої парадигми світопорядку, з надійними та ефективно функціонуючими важелями забезпечення миру та безпеки у міждержавних (міжнародних) відносинах.

Наведена можлива і бажана перспектива потребуватиме не тільки вдосконалення існуючих науково-теоретичних лекал європейського права, а й вироблення відповідних стандартизованих механізмів його реалізації, у яких повинні брати активну участь й українські фахівці з адміністративного права, які на відміну від своїх зарубіжних колег мають наукові здобутки використання потенціалу даної галузі права як в умовах миру так й за обставин дії режиму воєнного стану.

Наявність такого бекграунду об'єктивно зменшує актуальність питання європеїзації вітчизняного адміністративного права і поступово може буде замінена більш нагальними проблемами міжнародного правового співробітництва серед яких: уніфікація теоретичних засад згаданої галузі права; стандартизація законодавства у сфері адміністративної діяльності та вироблення алгоритмів ефективної реалізації його положень.